

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 19 grudnia 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Rzeszowie Wydział I Cywilny w składzie:

Przewodniczący	SSA Anna Gawelko (spr.)
Sędziowie:	SA Kazimierz Rusin SA Dariusz Mazurek
Protokolant:	st.sekr.sądowy Justyna Stępień

po rozpoznaniu w dniu 19 grudnia 2013 r. na rozprawie sprawy
z powództwa **K. N.**

przeciwko **Towarzystwu (...) S.A. w W.**

o zadośćuczynienie, odszkodowanie i rentę

na skutek apelacji obu stron

od wyroku Sądu Okręgowego w Przemyślu

z dnia 27 maja 2013 r., sygn. akt I C 820/11

I. **zmienia** zaskarżony wyrok w pkt III, IV, V i VI w ten sposób, że:

1. **zasądza** od pozwanego Towarzystwa (...) S.A. w W. na rzecz powoda K. N. dalszą kwotę 20.000zł (dwadzieścia tysięcy) tytułem zadośćuczynienia z ustawowymi odsetkami od dnia 3 stycznia 2012r. ,

2. **zasądza** od pozwanego na rzecz powoda kwotę 16.005zł (szesnaście tysięcy pięć) z ustawowymi odsetkami:

- od kwoty 8.480zł od dnia 3 stycznia 2012r.

- od kwoty 7.525zł od dnia 13 kwietnia 2013r.

3. **ustala** odpowiedzialność pozwanego na przyszłość za skutki wypadku, któremu powód K. N. uległ w dniu 24 marca 2011r.

4. **nakazuje** ściągnąć od pozwanego Towarzystwa (...) S.A. w W. na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Przemyślu kwotę 5.583zł (pięć tysięcy pięćset osiemdziesiąt trzy) tytułem części kosztów sądowych, od których powód był zwolniony,

5. **zasądza** od pozwanego na rzecz powoda kwotę 3.617zł (trzy tysiące sześćset siedemnaście) tytułem kosztów zastępstwa procesowego,

6. **odstepuje** od obciążenia powoda pozostałymi kosztami sądowymi na rzecz Skarbu Państwa,

II. **oddala** apelację powoda w pozostałej części,

III. **oddala** apelację pozwanego w pozostałej części,

IV. **nakazuje** ściągnąć od pozwanego na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Przemyślu kwotę 1000zł (tysiąc) tytułem opłaty sądowej od uwzględnionej części apelacji,

V. **znosi** wzajemnie między stronami koszty postępowania apelacyjnego.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 27 maja 2013r. Sąd Okręgowy w Przemyślu zasądził od pozwanego Towarzystwa (...) S.A. w W. na rzecz powoda K. N. kwotę 40.000zł z ustawowymi odsetkami od dnia 2 stycznia 2012r. (tytułem zadośćuczynienia), kwotę 1.388,65zł z ustawowymi odsetkami od kwot szczegółowo wymienionych w wyroku (tytułem odszkodowania), kwotę 18.405zł z ustawowymi odsetkami z czego od kwoty 8.480zł od 2 stycznia 2012r. i od kwoty 9.925zł od 12 kwietnia 2013r., oddalił powództwo w pozostałej części i orzekł o kosztach procesu.

Powyższy wyrok Sąd oparł na następujących ustaleniach faktycznych i rozważaniach prawnych:

Powód K. N. uległ wypadkowi komunikacyjnemu w dniu 24.03.2011r., którego sprawcą był ubezpieczony u pozwanego ubezpieczyciela. W wyniku doznanych obrażeń (stłuczenia kręgosłupa piersiowego, lędźwiowego i stłuczenia klatki piersiowej) był kilkakrotnie hospitalizowany: w Wojewódzkim Szpitalu w P., gdzie poddano go diagnostyce i leczeniu farmakologicznemu, następnie w Szpitalu Powiatowym w M., gdzie poddany został leczeniu operacyjnemu przepukliny dysku, ponownie w Szpitalu Powiatowym w M. – w celu dalszej diagnostyki i w marcu 2012r. - w Szpitalu Powiatowym w M. – gdzie poddany został reoperacji kręgosłupa. Powód był poddawany zabiegom rehabilitacyjnym, przebywał w sanatorium w R..

Na podstawie opinii biegłego neurochirurga Sąd ustalił, że w związku z doznany wypadkiem powód doznał znacznych cierpień bólowych związanych z zaostrzeniem po wypadku choroby zwyrodnieniowej kręgosłupa i koniecznością przeprowadzenia zabiegu operacyjnego. Powód przed wypadkiem miał problemy z kręgosłupem, choroba zwyrodnieniowa trwała u powoda wiele lat. Uraz kręgosłupa doznany w wyniku wypadku przyczynił się do szybszego ujawnienia choroby zwyrodnieniowej kręgosłupa, ale nie doprowadził do jej powstania. Nie jest możliwe określenie przebiegu choroby powoda, gdyby nie uraz doznany w wypadku, gdyż jej przebieg jest różny u różnych osób.

Na podstawie opinii psychologicznej Sąd ustalił, że powód wykazuje objawy zespołu stresu pourazowego i zaburzeń adaptacyjnych. Zaznacza się obniżona samoocena związana z wypadaniem ról życiowych, z pełnionych wcześniej obowiązków domowych, zawodowych i postrzeganiem siebie jako mężczyzny. W sferze biofizjologicznej zaznacza się ból, zaburzenia snu, gorszy apetyt, większa męczliwość i niski poziom energii. U powoda występuje znaczące pogorszenie samopoczucia psychicznego, nie da się wykluczyć dalszych negatywnych następstw wypadku w przyszłości w zakresie jego funkcjonowania psychicznego, emocjonalnego i osobowościowego.

Po wypadku i przez okres dalszego leczenia i rehabilitacji, aż do podjęcia przez pracę zawodowej w dniu 19 września 2012r. – powód korzystał z pomocy żony i rodziców. Na podstawie opinii biegłej z zakresu pielęgniarstwa, którą Sąd podzielił w przeważającej części – Sąd ustalił, że w okresie pobytu powoda w szpitalu w P., w domu, a następnie pobytu powoda w szpitalu w M. (a więc za okres od 24.03. do 4.05.2011r. przez 42 dni) czas niezbędnej dla powoda pomocy osoby trzeciej wynosił średnio po 10 godzin dziennie (wliczając w to czas dojazdu żony do szpitala).

W kolejnym okresie – tj. od 5.05.2011r. do 15.08.2011r. – 103 dni – powód wymagał pomocy w wymiarze 6 godzin dziennie, co oznacza, że wymiar opieki w tym okresie wynosił 618 godzin. W okresie od 9.09.2011r. do 18.09.2012r. powód nadal wymagał opieki, z tym że zakres świadczonej pomocy nie przekracza 1,5 godzin dziennie.

W sumie w tym okresie niezbędna pomoc wynosiła 562,5 godzin. Sąd przyjął, że rozsądna stawka za 1 godzinę świadczenia pomocy, której wymagał powód wynosi 10 zł Sąd skapitalizował rentę z tytułu zwiększonych potrzeb za okres od 24.04.2009r. do 18.09.2012r.

i zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 18.405 zł z ustawowymi odsetkami, z czego od kwoty 8.480zł od 2.01.2012r. (data doręczenia pozwu pozwanemu) i od kwoty 9.925 zł – od 12.04.2013r. (data rozszerzenie powództwa w tym zakresie).

Dalej idące żądanie w tym zakresie (powód ostatecznie domagał się zasądzenia z tytułu skapitalizowanej renty kwoty 40.155 zł) Sąd uznał za bezzasadne i je oddalił. Sąd ustalił również, że powód poniósł szkodę obejmującą koszty dojazdu żony do powoda w Szpitalu

w P. w M., dojazdu do sanatorium w R. koszt konsultacji medycznej, koszty dojazdu na rehabilitację. Z tego tytułu Sąd zasądził od pozwanego kwotę 1.388,65zł uwzględniając, że kwotę 765,74 zł wypłacono powodowi w postępowaniu likwidacyjnym.

W świetle ustaleń faktycznych Sąd uznał, że odpowiednią dla powoda sumą zadośćuczynienia w związku z doznanymi obrażeniami w wypadku jest kwota 50.000 zł Sąd zasądził kwotę 40.000zł, bowiem kwota 10.000zł została wypłacona powodowi w postępowaniu likwidacyjnym.

Odsetki – zarówno od kwoty zadośćuczynienia, skapitalizowanej renty i odszkodowania Sąd zasądził od dnia 2 stycznia 2012r., tj. od dnia doręczenia pozwanemu pozwu.

Sąd oddalił żądanie zasądzenia renty bieżącej. W ocenie Sądu powód od 18.09.2012r. jest osobą w pełni zdolną do samodzielnej egzystencji. Skoro lekarz dopuścił go do pracy na stanowisku mechanika samochodowego, to nie można uznać, że konieczna jest mu opieka ze strony osób trzecich.

Sąd oddalił także żądanie ustalenia odpowiedzialności pozwanego na przyszłość za mogące ujawnić się skutki wypadku, gdyż – jak wynika z opinii biegłego neurochirurga – nie da się przewidzieć rozwoju choroby powoda w przyszłości i u różnych osób przebiega ona w sposób odmienny.

O kosztach procesu Sąd orzekł na podstawie art. 100 zd. pierwsze kpc.

Powyższy wyrok zaskarżyły obie strony.

Powód zaskarżył wyrok w części określonej w pkt. IV tj.

w zakresie oddalonej części powództwa o:

- zadośćuczynienie co do kwoty 30.000zł
- skapitalizowaną rentę na zwiększone potrzeby z tytułu opieki osób trzecich w wysokości 21.750zł z odsetkami od 12.04.2013r.,
- bieżącą rentę za zwiększone potrzeby z tytułu opieki osób trzecich w wysokości 900zł miesięcznie począwszy od 11.02.2013r.
- ustalenie odpowiedzialności pozwanego na przyszłość za skutki wypadku, któremu powód uległ w dniu 24.03.2011r. oraz w pkt. V wyroku w zakresie rozstrzygnięcia o kosztach procesu.

Skarżący zarzucił:

1) naruszenie art. 445 kc przez przyjęcie, że łączna kwota z tytułu zadośćuczynienia – 50.000zł jest adekwatna, podczas gdy kwota ta stanowi sumę rażąco zaniżoną,

2) naruszenie art. 233 § 1 kpc – przez brak wszechstronnego rozważenia zebranego materiału dowodowego, dokonanie dowolnej, a nie swobodnej jego oceny, a przede wszystkim oceny opinii biegłej z zakresu pielęgniarstwa i dokonanie ustaleń faktycznych sprzecznie z treścią zebranego materiału dowodowego,

3) naruszenie art. 100 kpc zd. drugie w zw. z art. 98 kpc poprzez ich niezastosowanie.

Wskazując na powyższe – skarżący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku przez zasądzenie zadośćuczynienia w kwocie 70.000zł,

w miejsce kwoty 40.000zł, zasądzenie kwoty 40.155zł tytułem skapitalizowanej renty za zwiększone potrzeby w związku z opieką osób trzecich w miejsce kwoty 18.405zł, zasądzenie bieżącej renty za zwiększone potrzeby z tytułu opieki osób trzecich w wysokości po 900zł miesięcznie począwszy od 11.02.2013r., ustalenie odpowiedzialności pozwanego na przyszłość za skutki wypadku, któremu uległ powód

w dniu 24.03.2011r., nieobciążanie powoda kosztami sądowymi od oddalonej części powództwa oraz kosztami zastępstwa procesowego strony pozwanej i zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kosztów zastępstwa procesowego stosownie do uwzględnionej części powództwa – ewentualnie – o uchylenie wyroku w części zaskarżonej i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania.

Pozwany zaskarżył wyrok w części objętej pkt. III co do kwoty 13.437 zł i pkt. V.2. – w całości.

Skarżący zarzucił – obrazę przepisów prawa materialnego poprzez zasądzenie ustawowych odsetek od kwot odszkodowania z pkt. III wyroku (kwoty 8.480zł i 9.925zł) odpowiednio od dnia 2 stycznia 2012r. i 14 kwietnia 2013r., a nie od daty wyrokowania – oraz błęd

w ustaleniach faktycznych poprzez przyjęcie, że powód wymagał opieki w okresie od 24 marca 2011r. do 18 września 2012r. w wymiarze 1600,5 godziny oraz błędne przyjęcie, że koszt jednej godziny pomocy i opieki członków rodziny wynosi 10 zł za 1 godzinę.

Wskazując na powyższe - pozwany wniósł o zmianę wyroku

w zaskarżonej części poprzez zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kwoty 4.968zł z ustawowymi odsetkami od dnia wyrokowania, tj. od dnia 27 maja 2013r. oraz kosztów procesu za II instancję.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Na etapie postępowania apelacyjnego spór pomiędzy stronami sprowadzenia się do:

- zweryfikowania, czy kwota zadośćuczynienia zasądzona od pozwanego na rzecz powoda stanowi sumę odpowiednią w rozumieniu art. 445 § 1 kc,
- zweryfikowania, czy kwota zasądzona od pozwanego na rzecz powoda tytułem skapitalizowanej renty z tytułu zwiększonych potrzeb – opieki osób trzecich jest uzasadniona treścią zebranego materiału dowodowego i dokonanych ustaleń faktycznych,
- zweryfikowania stanowiska Sądu w przedmiocie zasądzenia od pozwanego na rzecz powoda renty bieżącej, ustalenia odpowiedzialności pozwanego na przyszłość za skutki wypadku, któremu powód uległ w dniu 24.03.2011r. oraz odsetek od zasądzonych kwot,
- zweryfikowania stanowiska Sądu w przedmiocie rozstrzygnięcia o kosztach procesu.

Odnośnie zadośćuczynienia na rzecz powoda :

Apelacji powoda w części, gdzie zarzuca ona, iż przyznane zadośćuczynienie jest rażąco zaniżone – nie można odmówić racji.

W ocenie Sądu Apelacyjnego kwotę, która stanowi właściwe dla powoda zadośćuczynienie jest kwota 70.000zł. Z uwagi na okoliczność, że w toku postępowania likwidacyjnego powód otrzymał od pozwanego kwotę 10.000zł tytułem zadośćuczynienia – zaskarżony wyrok należało zmienić w pkt. III i zasądzić od pozwanego na rzecz powoda dalszą kwotę zadośćuczynienia w wysokości 20.000zł. Zmiana wyroku w tej części wynika z następujących względów :

Zadośćuczynienie z art. 445 kc jako świadczenie pieniężne ma zrekompensować krzywdę, która została wyrządzona osobie fizycznej czynem niedozwolonym skutkującym uszkodzeniem ciała lub rozstrojem zdrowia (art. 444 § 1 kc). Zadośćuczynienie z zasady przyznane jest jeden raz, co oznacza, że ma zrekompensować tę krzywdę, której poszkodowany już doznał, tę którą obecnie odczuwa i tę, którą będzie odczuwał do końca życia. Z ustaleń faktycznych dokonanych

w niniejszej sprawie wynika, że skutki urazu, któremu uległ powód, pozostały. Powód musi kontynuować leczenie.

Jest też bezsporne, że powód jeszcze przed wypadkiem miał problemy z kręgosłupem. Jednak normalnie funkcjonował w życiu prywatnym, pracował zawodowo. Doznany uraz okolicy lędźwiowej przyczynił się natomiast do powstania zespołu bólowego kręgosłupa w odcinku lędźwiowym z ograniczeniem ruchomości tego odcinka, szybszego ujawnienia choroby zwyrodnieniowej kręgosłupa z różnymi jej objawami.

Z opinii biegłego neurochirurga wynika, że mimo samoistnej choroby zwyrodnieniowej – powód mógł być jeszcze wiele lat sprawny, choroba mogła się ujawnić w zawansowanym wieku. Choć w istocie trudno przewidzieć, jak ta samoistna choroba przebiegałaby u powoda, gdyby nie uraz w wypadku.

Faktem jednak jest, że stan zdrowia powoda uległ gwałtownemu pogorszeniu, skutki są nieodwracalne.

Z opinii biegłego psychologa wynika, jak że wskutek ograniczeń związanych z chorobą i jej skutkami – u powoda wystąpiły też negatywne zmiany w sferze psychologicznej.

Biorąc pod uwagę, że u powoda ograniczenia życiowe, które opisują biegli wystąpiły w młodym wieku (- powód w chwili wypadku miał 33 lata-) to oznacza, że krzywdę związaną z doznany w wypadku urazem powód będzie odczuwał przez wiele lat.

Podwyższając sumę stosownego dla powoda zadośćuczynienie Sąd Apelacyjny uznał, że Sąd Okręgowy – decydując o wysokości tego świadczenia dla powoda - w niedostatecznym stopniu uwzględnił wiek powoda w chwili wypadku oraz nieodwracalne zmiany w stanie jego zdrowia.

Odnośnie kwoty zasądzonej przez Sąd tytułem skapitalizowanej renty z tytułu zwiększonych potrzeb przejawiających się w konieczności korzystania przez powoda z pomocy osób trzecich:

W tym zakresie apelacja powoda domaga się podwyższenia świadczenia z tego tytułu, zaś apelacja pozwanego – zmniejszenia przyznanego świadczenia.

Sąd Apelacyjny nie podzielił racji powoda w tym zakresie. Odnośnie stawki za 1 godzinę pomocy:

Kwota 10 zł za 1 godzinę zasadnie została uznana przez Sąd Okręgowy za rozsądną.

Pozwany negując tę stawkę nie przedstawił przekonujących argumentów uzasadniających jej obniżenie.

Powoływanie się przez biegłą na Uchwałę Rady Gminy R., gdzie ustalono stawkę 15 zł za 1 godzinę usług opiekuńczych – nie obliguje Sądu do przyjęcia takiej stawki. Sąd w tym zakresie kieruje się także doświadczeniem życiowym. Stawka 10 zł jest powszechnie akceptowana przy tego rodzaju świadczenia opieki.

Odnosnie zaś zakresu opieki, który biegła przedstawiła w opinii – z jednej strony trzeba raczej przyznać biegłej, że czas trwania pomocy, której żona udzielała powodowi w czasie jego pobytu w placówkach leczniczych poza miejscem zamieszkania – siłą rzeczy musi obejmować także czas dojazdu, robieniu zakupów i przygotowania posiłków dowożonych do szpitala. Z drugiej strony – analizując rodzaj czynności, które biegła wlicza w czas świadczenia powodowi pomocy, nie sposób podzielić w całości jej stanowiska. Czynności opiekuńczych cytowanych przez biegłą z ustawy o pomocy społecznej (Dz.U. 2004 nr 64 poz. 593 ze zm.) nie można w całości przenieść do zakresu pomocy udzielonej powodowi przez żonę, chociażby podkreśloną przez biegłą czynność – „mobilizowanie podopiecznego do aktywnego sporządzenia czasu wolnego i rozwijanie jego zainteresowań”.

W ocenie Sądu Apelacyjnego – Sąd Okręgowy rozsądnie wyliczył czas niezbędnej pomocy, której potrzebował powód w poszczególnych etapach swego leczenia i rehabilitacji. Trafnie jednak wskazał pozwany w apelacji, że suma godzin pomocy i opieki określona przez Sąd w uzasadnieniu wyroku, przy przyjętej stawce 10zł za 1 godzinę, nie odpowiada zasądzonej kwocie. Wymagało to zmiany wyroku w pkt. III przez zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kwoty 16.005 zł w miejsce kwoty 18.405 zł.

Sąd Apelacyjny nie znalazł natomiast podstaw do uwzględnienia apelacji powoda w tym zakresie, co skutkowało jej oddaleniem w tej części (art. 385 kpc).

Sąd Apelacyjny nie podzielił też stanowiska powoda, który domagał się zasądzenia na jego rzecz renty bieżącej z tytułu zwiększonych potrzeb (konieczność udzielenia powodowi pomocy w wymiarze 2 godzin dziennie). Sąd Okręgowy przekonywująco przedstawił w uzasadnieniu wyroku, z jakich przyczyn uznał żądanie zasądzenia na rzecz powoda renty bieżącej za nieuzasadnione. Sąd Apelacyjny w pełni to stanowisko podziela.

Odnosnie żądania ustalenia odpowiedzialności pozwanego na przyszłość za skutki wypadku, któremu uległ powód w dniu 24.03.2011r.:

Apelacja powoda w tym zakresie jest trafna. Żądanie to znajduje uzasadnienie zarówno w treści opinii neurochirurga, jak i opinii biegłego psychologa.

Odnosnie odsetek od zasądzonych świadczeń:

Stanowisko pozwanego, iż odsetki należało zasądzić od daty wyrokowania jest nietrafne, nieaktualne w świetle orzecznictwa.

Co do zasady termin spełnienia świadczenia przez ubezpieczyciela określa art. 817 § 1 kc i art. 14 ustawy z dnia 22.05.2003r.

o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych (Dz. U. 2013.392.j.t).

W pozwie powód domagał się zapłaty odsetek od zadośćuczynienia i odszkodowania od daty wytoczenia powództwa. Prawdłowo należało w okolicznościach tej sprawy zasądzić odsetki od dnia następnego od doręczenia pozwu, bowiem z tą datą pozwany popadł w opóźnienie.

Z tych względów apelacja pozwanego w tym zakresie podlegała oddaleniu (art. 385 kpc).

Zmiana wyroku skutkowałą koniecznością zmiany rozstrzygnięcia o kosztach procesu.

Sąd Apelacyjny rozstrzygnął o kosztach procesu na podstawie art. 100 kpc, biorąc pod uwagę, że ostatecznie powód wygrał sprawę w 64%.

Na koszty sądowe w kwocie 5.583zł objęte pkt. I ust. 4 wyroku składają się: opłata sądowa od uwzględnionej części powództwa, od której powód był zwolniony (3.870zł) i część wydatków na opinie biegłych (1.713zł)

Sąd zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 3.617zł tytułem kosztów zastępstwa procesowego – stosownie do uwzględnionej części powództwa – na podstawie art. 100 zd. drugie kpc.

Sąd odstąpił od obciążenia powoda pozostałymi kosztami sądowymi na rzecz Skarbu Państwa na podstawie art. 113 ust. 4 u.k.s.c.

O kosztach postępowania apelacyjnego Sąd orzekł na podstawie art. 100 kpc.

O kosztach w pkt. IV wyroku Sąd orzekł na podstawie art. 113 ust. 1 u.k.s.c.